

הַיְהוָה יִשְׁמַע לְךָ אֱלֹהֵינוּ

מהזור המבואר מת'בתא

ראש השנה

מהזור מבואר ומבואר לתפילות ראש השנה
בו תבוא ברינה כוונת התפילה כגנימה קדושה
כאחד יחד עם תיבותיה בתפילה

ביאר לכל התפילות בשפה ברורה, משולב בתוך תוכן התפילה
מבוא כולל לראש השנה, מצוות היום, התפילות והמנגנים
הקדמה מפורשת לכל תפילה ופיוט, על מה נסדו ומקורם בקדוש
מסקי רעים ופניי מנהג ומעשים, המשבצים במקומם בסדר התפילות

עוסח ספרד

יוצא לאור על ידי
ממלכת התורה 'עוז והדר'

מחזור המבואר מת'בתא

יוצא לאור על ידי
לממלכת התורה "עוז והדר"

©
כל הזכויות שמורות
לממלכת התורה "עוז והדר"

Rabbi Y. Leifer
8 Truman Ave.
New Square, N.Y. 10977

נדפס על נייר חו"ל
שאין בו חשש חילול שבת

הארות והערות יתקבלו בברכה
בת.ד. 9359 בית שמש

היות ומושקע במהדורה חדשה מפוארת זו הון רב ויגיעה רבה, לכן
ע"פ דין תורה ולהבדיל עפ"י הזכויות בכל המדינות אנו אוסרים בכל
תוקף כל הדפסה צילום והעתקה כולל העתקה חלקית מספר זה,
וכן אין לתרגם או לאכסן במחשב או לקלוט בכל דרך שהיא כל חלק
שהוא מהספר, וכן אין לעשות כל שימוש מסחרי בחומר הנדפס,
בביאורים במקורות ובכל ההוספות. ואין הספר נמכר אלא על מנת
שלא יעשה בו שימוש שלא כדוין. ושארית ישראל לא יעשו עולה.

הפצה והזמנות: 'היכלי תורה'

באירוסה:
טל': 44-191-430-0333
פקט: 44-191-430-0555

בארזה"ב:
טל': 718-437-0054
פקט: 718-437-3514

בארץ ישראל:
טלפון: 02-9924603
פקט: 03-5435884

כריכה ושערים: "וקסברג"

חזון: בָּרְכוּ אֶת יְהוָה
הַמְּבָרֵךְ:

קהל וחזון: בְּרוּךְ יְהוָה הַמְּבָרֵךְ
לְעוֹלָם וָעֶד:

אחר תיבה אחת^א, שיהיה מבורך לְעוֹלָם וָעֶד - לעולם ולעולמי עולמים.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה

אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ

הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בְּדָבָרוֹ

מְעַרְבִים עַרְבִים,

בְּחֻכְמָה פּוֹתַח שְׁעָרִים,

וּבִתְבוּנָה מְשַׁנֶּה עֵתִים,

וּמַחְלִיף אֶת הַיָּמִים,

בְּרוּךְ^ב - מקור הברכות, אַתָּה יְהוָה

- אדון הכל היה הוה ויהיה, אֱלֹהֵינוּ -

תקיף בעל היכולת ובעל הכוחות כולם

המשגיח עלינו בפרטות ושייחד שמו

עלינו, שהוא מְלֶכֶךְ על כל הָעוֹלָם כולו,

אֲשֶׁר בְּדָבָרוֹ [-על ידי דיבורו^ג] מְעַרְבִים

עַרְבִים - מביא שני ערבים, הן הָעֶרֶב

השמש [שקיעת החמה] והן הָעֶרֶב

אורו [צאת הכוכבים], בְּחֻכְמָה פּוֹתַח

שְׁעָרִים - את שערי הרקיע^ד, וּבִתְבוּנָה

[שהיא חכמה גדולה יותר] מְשַׁנֶּה

עֵתִים - את עיתי היום, בוקר צהרים

וערב [ששינוי זה מצריך חכמה

גדולה^ה] וּמַחְלִיף אֶת הַיָּמִים - זמני

יום ולילה, שפעמים ממהר את החמה

או מעכבה כמו שהיה אצל יעקב

שהקדימה החמה לשקוע^ו וכן

שאומרים המלאכים 'ברוך כבוד ה' ממקומו, ועל דרך זו יש לפרש כאן שמזכירים הציבור שם ה' אחר תיבה אחת בלבד, מפני שניתנה להם רשות באמירת הש"ץ שאמרה אחר שתי תיבות, וזהו שאומרים הציבור 'ברוך ה' המבורך', היינו שכבר נתברך על ידי הש"ץ, ולכן אנו מזכירים את שמו אחר תיבה אחת. **לב.** הערות ומקורות לפירוש הברכה עד 'אלהינו', ראה לעיל בברכת עירובי תבשילין. **לג.** שנאמר (בראשית א ח) 'ויהי ערב ויהי בוקר'. עץ יוסף. **לד.** וכן מצאנו בברכת יוצר אור של שבת, 'הפותח בכל יום תמיד שערי מזרח ובוקע חלוני רקיע'. [ושם מדובר על פתיחתם להוצאת החמה לארץ, ואולי אף כאן מדובר על פתיחתם להכנסתה]. **לה.** ראה בספר שמעה תפילתי. **לו.** בראשית (כח יא).

ובהמשך נאמר שאין להתחיל בפסוק של דין, כמו 'והוא רחום', משום שכבר נפרדה מסוד הסטרא אחרא, וכל בעלי הדין נפרדו ועברו ממנה, ומי שמעורר דין למטה גורם שיתעורר דין למעלה, ואין הכסא הקדוש מתעטר בעטרת הקדושה וכו'. **כט.** ענף יוסף בשם כד הקמח. **ל.** ראה להלן (בברוך ה' המבורך שחזור ואומר הש"ץ) בשם האליה רבה. **לא.** כן כתב האליה רבה (סי' זו סק"א) כדי לבאר מדוע הציבור אומר 'המבורך', שהרי כבר אמרו בעצמם שה' ברוך, ועל פי הגמרא בחולין (ס"א) חביבים ישראל יותר ממלאכי השרת שמזכירים הם את שם ה' אחר שתי תיבות ואילו המלאכים רק אחר שלש תיבות 'קדוש קדוש קדוש ה' צבאות וגו', וביארה הגמרא כי אחר שניתן להם רשות באמירת קדוש וכו', יכולים לומר אף אחר שתי תיבות, כמו שמצאנו

כשעמדה חמה ליהושע^ל, ומסדר את הפוכבים במשמרותיהם - במקומות מעמדם בַּרְקִיעַ, פְּרָצוּנוּ. הוא בּוֹרָא תמיד יום וְלֵילָה, ועושה זאת על ידי שהוא גּוֹלֵל [-מגלגל] בערב את האור, ומסירו את אט מִפְּנֵי החֲשֶׁךְ העומד לבוא, וגולל בבוקר את החֲשֶׁךְ ומסירו את אט מִפְּנֵי האור העומד לבוא, ומַעְבִּיר יום למקום אחר ומבִּיא לֵילָה למקום זה, ומבְּדִיל על ידי הארץ בֵּין יום ובֵּין לֵילָה, שמעל הארץ הוא יום ותחתיה הוא לילה^ל, יְהוָה - אדון הכל היה הוה ויהיה, המושל על צְבָאוֹת השמים והארץ, הוא שְׁמוֹ. אֵל - החזק החי - שהוא מקור חיות הכל וכן שחיותו נצחית, וְקִים כמות שהוא ללא שינוי ותמורה^ל, נא תְּמִיד יִמְלֹךְ עֲלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד^מ - לעולם ולעולמי עולמים, ולא יניחנו בגלות. בְּרוּךְ - מקור הברכות, אֲתָה יְהוָה - אדון הכל היה הוה ויהיה, המַעְרִיב עַרְבִים - המביא את הערב.

וּמְסִדֵּר אֶת הַפּוֹכְבִים
בְּמִשְׁמֵרוֹתֵיהֶם בְּרָקִיעַ
פְּרָצוּנוּ. בּוֹרָא יוֹם
וְלֵילָה, גּוֹלֵל אֹרֶךְ מִפְּנֵי
חֲשֶׁךְ וְחֲשֶׁךְ מִפְּנֵי אֹרֶךְ,
וּמַעְבִּיר יוֹם וּמְבִיא
לֵילָה, וּמְבְּדִיל בֵּין
יוֹם וּבֵין לֵילָה, יְהוָה
צְבָאוֹת שְׁמוֹ. אֵל חַי
וְקַיִם, תְּמִיד יִמְלֹךְ
עֲלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה,
הַמַּעְרִיב עַרְבִים:

ולמד המגן אברהם (סי' רלו סקד) מדבריו, כי יש לפסק באופן זה: 'המלך בכבודו, תמיד ימלוך עלינו לעולם ועד'. וכתב הפרי מגדים (אורח סי' רלו א"א סקד) שגם בברכה שלפנינו יש לפסק כך, אבל הפרישה (סקד) נקט שבשני המקומות יש לפסק 'אל חי וקיים' / המלך בכבודו] תמיד, ימלוך עלינו לעולם ועד' [וכנראה שטעמו מושם שלאופן האחר יש כאן כפל, 'תמיד' ו'לעולם ועד', ועיין בגירסת ההגהות מיימוניות (על סיד התפילות להרמב"ם שבסוף ספר אהבה, אות ה) וילקוט שינו"ם ברמב"ם פרנקל (שם)]. ומחולקת זו הובאה באלהי רבה (סקד) [ומה שנאמר שם 'עמק ברכה' הוא ט"ס, וצ"ל 'עמק המלך']. ועיין היטב בפירושי סידור התפילה לרוקח (עניי תסט ועניי תע).

לו. יהושע (י' ג'), ועובדה זרה (כה). ראה פירוש ר"י בר יקר ועיין תפלה. ובעץ יוסף פירש שמחליף את המידות העליונות הממונות על הזמנים. לח. ר"י בר יקר. לט. על פי הגדה של פסח עם פירושי מעשה ניסים (בברכת שהיניו) וברכת השיר (ברנים להלכות פסח). מ. גם בחתימות ברכת 'יראו עינינו' [הנאמרת בחול אחר ברכת 'השכיבנו']. נאמר כעין לשון זו, 'המלך בכבודו תמיד ימלוך עלינו לעולם ועד', וכתב בעמק המלך (להמקובל ר"ה בטר, שעו קרית ארבע פס"ג) כי הכוונה שהמלך המולך בכבודו עתה בזמן שהעולם קיים, הוא ימלוך לעתיד אחר שיחרב העולם באלף השביעי [ואין זה כביאור שבפנים, שהבקשה היא ליציאה מהגלות, שהוא על פי מפרשים אחרים].

אַהֲבַת עוֹלָם בֵּית
יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ
אַהֲבַת, תּוֹרָה וּמִצְוֹת
חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים אוֹתָנוּ
לְמַדָּתְךָ, עַל כֵּן יְהוּה
אֱלֹהֵינוּ, בְּשִׁכְבְּנוּ
וּבְקוֹמָנוּ נְשִׁיחַ בְּחֻקֶיךָ,
וְנִשְׁמַח בְּדַבְרֵי תִלְמוּד
תּוֹרָתְךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ
לְעוֹלָם וָעֶד, כִּי הֵם חַיֵּינוּ
וְאֵרֶךְ יָמֵינוּ, וּבָהֶם נִהְגָּה
יוֹמָם וְלַיְלָה. וְאַהֲבַתְךָ
אֵל תִּסִּיר מִמֶּנּוּ
לְעוֹלָמִים: בָּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה, אוֹהֵב עַמּוֹ
יִשְׂרָאֵל:

אַהֲבַת עוֹלָם - אהבה נצחית שלא
 תהיה לה הפסקה, את **בֵּית יִשְׂרָאֵל**
עִמָּךְ אַהֲבַתְּךָ, ותורה ומצוות,
 והמצוות הן חֻקִּים שאין ידוע טעמם
 וּמִשְׁפָּטִים שטעמם ידוע, אוֹתָנוּ
לְמַדָּתְךָ, וכיון שראינו אהבתך
 שלימדתנו תורתך, **עַל כֵּן יְהוּה** -
 אדון הכל היה הוה ויהיה, אֱלֹהֵינוּ -
 תקיף בעל היכולת ובעל הכוחות
 כולם המשגיח עלינו בפרטות ושייחך
 שמו עלינו, כפי שצויתנו^מ יודברת
 בם וגו' ובשכבך ובקומך^נ כן נעשה
 וּבְשִׁכְבְּנוּ בערב וּבְקוֹמָנוּ בבוקר נְשִׁיחַ
 בְּחֻקֶיךָ - נלמד את ציווירך, וְנִשְׁמַח^מ
 בְּדַבְרֵי תִלְמוּד תּוֹרָתְךָ - בדברים
 הכתובים בתורה וּבְמִצְוֹתֶיךָ שצויתנו
 [שדברי התורה וכן מצוותיה הם
 משמחי לבן], **לְעוֹלָם וָעֶד**^מ - לעולמי
 עולמים. **כִּי חוֹקֶיךָ וּדְבַרֵי תּוֹרָתְךָ**
 ומצוותיך, הֵם חַיֵּינוּ - על ידיהם
 זוכים לחיי נצח^מ, וְאֵרֶךְ יָמֵינוּ - ועל
 ידיהם נאריך ימים בעולם הזה^מ,
 וּבָהֶם נִהְגָּה [נלמד ונתבוננ^מ] יוֹמָם
 וְלַיְלָה^מ. וְאַהֲבַתְךָ לָנו אֵל נָא תִסִּיר
 מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים. בָּרוּךְ - מקור
 הברכות, אַתָּה יְהוָה - אדון הכל
 היה הוה ויהיה, האוֹהֵב את עַמּוֹ
 יִשְׂרָאֵל.

ולא 'דברי תורה' ועל כן החזרו המשפטים בנפרד], עיי"ש.
מז. על פי ספורנו (דברים ל ט). **מז.** ראה ספורנו שם. וראה
 שם בתרגום יונתן שפירש להיפך, 'כי הוא חייך' בעולם הזה,
 'ואורך ימיו' בעולם הבא. **מז.** רש"י ביהושע (א ט). וראה
 מצודת ציון שם. **מז.** על פי 'יהושע (א ט). בפשטות אין
 עד כאן בקשות ותחנונים אלא כעין הבטחה שבשכבנו
 ובקומנו נשיח בחוקך ונשמח ונהגה וכו'. אמנם במחזור בני
 רומא הגירסא היא 'על כן ה' אלהינו בשכבנו ובקומנו תן
 בלבנו לשיח בחוקי רצונך ונשמח' וכו'.

מא. על פי רמיה (לא ג). **מב.** דברים (ד ט). **מג.** יש
 שכתבו שלא נאמר על חוקיך לשון שמחה, כמו על תורה
 ומצוות דלהלן, לפי שהם דברים שאין מבינים טעמם,
 והשמחה האמורה להלן היא בהבנת טעמי התורה והמצוות.
מד. נזכרו כאן 'חוקים' 'תורה' ו'מצוות', ולעיל החזכרו גם
 'משפטים'. ויש שכתבו שכאן לא החזכרו לפי שפשטות
 משמעם היא המשפט בין איש לרעהו, והלא אין דנים בלילה.
 ובסידור היעב"ץ (עמודי שמים שכב) משמע שנקט 'שדברי'
 [בדברי תורתך] מכוון נגד המשפטים [ולעיל נאמר רק 'תורה'

לפני קריאת שמע יכוון לקיים מצות עשה של קריאת שמע, ומצות עשה של זכירת יציאת מצרים. ✦
באמירת ה' יכוון בקריאתו וכתיבתו, שהוא אדון הכל, היה הוה ויהיה. באמירת אלהינו יכוון שהוא תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם (שלחן ערוך סי' ה). ה' אחד - יחיד ומיוחד בשבעת הרקיעים, ובארץ, ובארבע רוחות העולם (סי' סא ס"ו).

אֵל, מְלֶכֶךְ - משגיח ומנהיג, נֶאֱמָן
לשלם גמול, שכר למקיימי מצוותיו
ועונש לעוברים עליהם.

יחיד אומר **אֵל מְלֶכֶךְ נֶאֱמָן**

מצות אחדות ה': **שְׁמַע** - דעי
והבני עם **יִשְׂרָאֵל**, **יְהוָה** - אדון הכל
היה הוה ויהיה, שהוא עתה **אֱלֹהֵינוּ**
- תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות
כולם המשגיח עלינו בפרטות
ושייחד שמו עלינו, ואינו נקרא אלהי
האומות, הוא **יְהוָה** - אדון הכל היה
הוה ויהיה, **אֶחָד** - אין עוד
מלבדו, ויתברר ענין אחדותו לעתיד לבוא, כאשר כל העמים יקראו בשמו.

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד:**

בלחש **פְּרוּךְ שֵׁם פְּבוֹד מְלֻכּוּתוֹ לְעוֹלָם
וָעֶד:**

מלבדו, ויתברר ענין אחדותו לעתיד לבוא, כאשר כל העמים יקראו בשמו.
פְּרוּךְ [י-תרבה] **שֵׁם** [-פרסום] **פְּבוֹד מְלֻכּוּתוֹ** של הקב"ה, **לְעוֹלָם וָעֶד** - לעולמים.

מצות אהבת ה': **וְאַהֲבַת
אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ** - עשה את
מצוות ה' מאהבה, כדי שגם אם יהא
לך טורח בהן לא תניחם, **בְּכָל**

יכוון לקיים מצות עשה של אהבת ה'

**וְאַהֲבַת אֵת יְהוָה |
אֱלֹהֶיךָ בְּכָל**

'ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד'. רש"י (עפ"י ספרי לא) [וראה גם אבן עזרא, בסוף דבריו]. היינו שפירוש הפסוק הוא שיהיה ה' אחד לעתיד לבוא. [ההכרח לפירוש זה, שאם לא כן היה די לומר 'שמע ישראל ה' אחד', ועל כרחך שהכוונה לעתיד. שפתי חכמים]. ולכאורה מה שנתבאר קודם שפירוש הפסוק הוא שהוא אחד עתה, הוא פירוש אחר. אמנם כתבו המפרשים ששני הפירושים עניינם אחד, ראה בגור אריה (דברים שם) מה שביאר בזה. **נז**. מקור שבח זה הוא בדברי יעקב אבינו לבניו, ראה פסחים (נו). **נח**. ראה בתרגום ירושלמי (בראשית מט א) ש"יהא שמיא רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי' הוא תרגום של 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. **נט**. הרמב"ם (ספרי עשה ג) מנה מצוה זו במנין המצוות, ועיי"ש מה שכתב בביאור גדר המצוה, וראה עוד בדבריו בספר משנה תורה (יסודי התורה פ"ב ה"ב). ובטעם המצוה כתב החינוך (מצות תיחז): שורש מצוה זו ידוע, שלא יקיים האדם מצוות עשה ברוך הוא יפה רק באהבתו אותו. **ס**. אין דומה עושה מאהבה לעושה מיראה, שכן העושה אצל רבו מיראה, כשהוא מטריח עליו מניחו והולך לו. רש"י (עפ"י ספרי לב).

מט. 'אל מלך נאמן' ראשי תיבות 'אמן'. שבת (קטז). ויש לכוין זאת בעת עניית אמן. תוספות שם (רי"א ד"ג). **נ**. הרמב"ם (ספרי עשה ג) מנה מצוה זו במנין המצוות, והיא שנצטוונו לאמון כי השם יתברך הוא הפועל כל המציאות אדון הכל אחד בלי שום שיתוף, עיי"ש. וכן כתב הרמב"ם שהיא מצוה, והיא תוספת ביאור למצות יחוד ה' שכבר נאמרה בדבור 'אנכי ה' אלהיך' (לעיל ה), עיי"ש. [אולם הרמב"ם (שם עשה א-ב) מנה את 'אנכי ושמע' לשתי מצוות, עיי"ש]. בטעם המצוה, כתב החינוך (מצות תיחז): שורש מצוה זו ידוע, כי זה עיקר אמונת כל בני העולם, והוא העמוד החזק שלב כל בן דעת סמוך עליו. **נא**. דברים (ו ד-ט), **נב**. רס"ג. **נג**. ספר החינוך (מצוה תי"ש), חזקוני, ספורנו. וכעין זה פירש בחובות הלבבות (פתחה לשעני היתוד) שאין הכוונה לשמיעת האוזן אלא לאמונת הלב, עיי"ש. וראה עוד רלב"ג. **נד**. ויקפיד לומר המילים כפי שהם פסוקים, כדי שיהא נשמע כאומר 'שמע ישראל כי ה' שהוא אלהינו ה' אחד'. רמ"א (ספרי סא ס"ד). **נה**. ראה מילואים [פט]. **נו**. שנאמר (צפניה ג ט) 'כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה'', ונאמר (זכריה ט ט)

לְבַבְךָ וּבְכַל נַפְשֶׁךָ
וּבְכַל מְאֹדְךָ: וְהָיוּ
הַדְּבָרִים | הָאֵלֶּה
אֲשֶׁר | אֲנִי מְצַוֶּךָ
הַיּוֹם | עַל-לְבַבְךָ:
וְשִׁנְתָם לְבָנֶיךָ וְדַבַּרְתָּ
בָּם בְּשַׁבְתֶּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַחְתֶּךָ בְּדַרְךָ |
וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ:

לְבַבְךָ - ותהא שלם עמו בכל לבך ולא יהא לבך חלוק על המקום להרהר אחר הנהגותיו^{סא}, **וּבְכַל נַפְשֶׁךָ** - ובל תימנע מקבלת עול מלכותו באהבה אפילו אם הוא נוטל את נפשך^{סב}, **וּבְכַל מְאֹדְךָ** - ואהוב אותו בכל ממונך^{סג}, שתהא מוכן למסור כל ממונך עבור קיום מצוותיו^{סד}. וכיצד תגיע לידי אהבת ה', **וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה** האמורים בפרשה זו^{סה} **אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּךָ** עליהם היום^{סו}, **עַל לְבַבְךָ** - כתובים על לוח לבך^{סז}. מצוות תלמוד תורה וקריאת שמע^{סח}: **וְשִׁנְתָם** - ותלמדם^{סט} **לְבָנֶיךָ**, **וְדַבַּרְתָּ בָּם** לקוראם^ס ולקבל עליך עול מלכות שמים, **בְּשַׁבְתֶּךָ בְּבֵיתְךָ** - הן אם אתה יושב בביתך, **וּבְלַחְתֶּךָ בְּדַרְךָ** - והן אם אתה הולך בדרך^{סב}, ואימתי הוא זמן קריאתה, **וּבְשֹׁכְבְךָ** - בערב בזמן שדרך בני אדם לשכב, **וּבְקוּמְךָ** - ובבוקר בזמן שדרך בני אדם לקום משנתם^{סג}. מצוות

העולם ותאוותיו, הוא זקוק לזכרון תמידי במלכות שמים כדי לשמרו מן החטא, וצונו ה' לזכרו בכונת הלב, אחת ביום להועיל לכל מעשינו שביום, ואחת בלילה למשמר כל הלילה, עיי"ש בברחבה. **סט.** אמנם רש"י פירש (על פי הדל בספרי וכן בקדושים ל) שהוא לשון חדוד, ויצוה הכתוב שיהיו דברי תורה מחודדים בפיו, שאם ישאלך אדם דבר, אל תגמגם בו אלא אמור לו מיד. [זהו לפי הביאור שהפסוק עוסק במצוות תלמוד תורה].
ע. ראה מילואים [צד]. ויהא עיקר דיבורך בם, ואף כשאתה עוסק בשאר דברים נחוצים, עשה תורתך עיקר ולא טפל (רש"י עפ"י ספרי שם, וכביאור באר בשדה). [זהו לפי הביאור שהפסוק עוסק במצוות תלמוד תורה]. **עב.** ראה הכתב והקבלה. בברכות (ג) דרשו בית הלל מ'ובלכתך בדרך', שכל אדם קורא כרכו, ואינו צריך לקרוא בשכיבה בערב ובעמידה בבוקר. וביט שמאי שחולקים עליהם לומדים מכאן (שם א). למעט עוסק במצוה וחתך, שאין עוסקים בישיבה ובהליכה בעלמא, אלא בצורך מצוה. [אמנם ראה תרגום יונתן]. **עג.** כתב רש"י (עפ"י ספרי שם וכביאור ראש), יכול יקרא קריאת שמע אפילו שכתב בחצי היום או אפילו עמד בחצי הלילה, תלמוד לומר 'בשבתך בביתך ובלכתך בדרך', דרך ארץ דברה תורה, זמן שכיבה זמן קימה. [פירוש, כשם שלא הזכירה התורה את הישיבה מחוץ לבית ולא ההליכה בתוך הבית, אלא ישיבת הבית והליכת הדרך, שכן דרך כל הארץ, אף בשכיבה וקימה לא הקפידה תורה על שכיבת חצי היום או קימת חצי הלילה, אלא על זמן שכיבה וזמן קימה בדרך כל הארץ, והיינו שכיבת הערב וקימת הבוקר (ראש, וראה עוד בגרא)]. והבטור שור פירש את הדברים לפי שטעם על מצוות תלמוד תורה, שתהיה עסקך בדברי התורה בכל עת ובכל מצב, בשעה

סא. רש"י (עפ"י ספרי שם, וכביאור משכיל לדוד). וראה מילואים [צ].
סב. רש"י (עפ"י ברכות שם, וכביאור באר בשדה). וראה מילואים [צא].
סג. ראה מילואים [צב]. **סד.** ראה רלב"ג, [וכתב הרמ"א אורח י"ט דתו"ס]: מי שאין לו אתרוג או שאר מצוה עוברת, אינו צריך לבזבז עליה הון רב, וכמו שאמרו 'המבזבז אל יבזבז יותר מחומש', אפלו מצוה עוברת, ודוקא מצוה עשה, אבל לא תעשה יתן כל ממונו קודם שיעבור. ורבינו מייחס הוסיף העדרים אמורים גם בנוגע לעסק התורה, שלא יאמר האדם אני צריך להתעסק בפרנסתי ואין לי פנאי לעסוק בתורה, אלא עסוק בתורה והקמט בעסק ובמלאכה. **סה.** ראה מילואים [צג].
סו. תיבת 'היום' באה ללמד שיהיו בעיניך כאילו אני מצוין עתה, שלא יהיו בעיניך כדיוטגמא [מצוה המלך הבאה במכתב] ישנה שאין אדם מחשיבה, אלא כחדשה שהכל רצים לקראתה (רש"י עפ"י ספרי לט). **סז.** תרגום יונתן. וראה גם רס"ג. ובספורנו כתב, שתזכור תמיד להישרי כל פעולותיך לזו התכלית. ורש"י (עפ"י ספרי שם) כתב שהשמך הדברים הוא שיהיו הדברים על לבך, ומתוך כך אתה מכיר בה' ואהוב ומתבטך בדרכי. ורבינו בחיי כתב, כשיתבונן האדם בתורה ובמצוות ישיג בהם ידיעת ה', ויתענג באותה השגה בתכלית התענוג. וראה עוד רא"ם ומשכיל לדוד. **סח.** שתי המצוות הללו מנאן הרמב"ם (סרי"ט עשה י"א) במנין המצוות, עיי"ש. ובספר החינוך (מצוה תיש) ביאר הטעם למצוות תלמוד תורה, כדלהלן: שורש מצוה זו ידוע, כי בלימוד ידע האדם דרכי השם יתברך, וזולתו לא ידע ולא יבין ונחשב כבהמה, וטעם מצוה קריאת שמע, כתב שם (מצוה תכ), משרשי המצוה, שרצה השם לזכות עמו שקיבלו עליהם מלשונות ויחודו בכל יום ולילה כל הימים, כי בהיות האדם נוטה אחר הבלי

תפילין^ט: ותכתוב את הדברים האמורים בפרשה זו על קלף^י, וקשרתם לאות על ירך השמאלית^{יא} על הבשר התפוח שבמרפק שבין פרק הכתף ובין פרק הזרוע^{יב} -אלו תפילין שבזרוען, וְהָיוּ לְטִפְפֹת - לתפילין^{יג} על קדקדך^{יד} בִּין עֵינַיִךְ -אלו תפילין שבראש^{טו}, כדי שלא תשכח אותם^{טז}. מצות מזוזה^{טז}: וכתבתם - ותכתוב את הדברים האלה לקבוע אותם^{טז} על מזוזת^{טז} ביתך, ובשעריך - כגון שערי החצרות והמדינות והעירות^{טז}. וטעם הדבר, כדי שתזכור את הדברים בשעת ביאה ויציאה^{טז}.

וְקִשְׂרֹתֶם לְאוֹת | עַל-
יָרֵךְ וְהָיוּ לְטִפְפֹת בֵּין |
עֵינַיִךְ: וְכִתְבֹתֶם | עַל-
מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֵיךָ:

בפרשה שלפנינו נמלבד שהיא כוללת כמה מצוות שנאמרו בסופה^א נאמר שירידת המטר בארץ מותנית בשמירת המצוות, וכאשר יקיימו אותן בני ישראל, יתן ה' מטר ארצם בעתו וארצם תתן יבולה ולא יחסר להם מאומה. אולם אם יסורו מאחרי ה' לעבוד אלהים אחרים, יחרה בהם אף ה' ויגלו מהרה מעל הארץ הטובה: וְהָיָה^א אִם שָׁמַעַתְּ שָׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי -
אם תקבלו עליכם את מצוותי^א אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם^א,

הצוות והמדינות והעירות^{טז}. וטעם הדבר, כדי שתזכור את הדברים בשעת ביאה ויציאה^{טז}.

יכוון לקבל עליו עול מצוות

וְהָיָה | אִם-שָׁמַעַתְּ
תִשְׁמָעוּ אֶל-
מִצְוֹתַי | אֲשֶׁר | אֲנִי
מְצַוֶּה | אֶתְכֶם | הַיּוֹם

אם תקבלו עליכם את מצוותי

שהחומר מנסה להתגבר על הנפש תמיד, לכן ציוה ה' להעמיד לה הרבה שומרים לשמורה משכנה הרע. ומהם, התפילין אשר נצטרנו להניח בידנו ובראשינו, והמזוזה אשר בפתחנו להיות לנו זכרון באמונת ה' בכל עת בואנו לביתנו וצאתנו. והכל להזכירנו למען נחלל מעושק ידיו ולא נתור אחרי עינינו ואחרי יצר מחשבות לבנו, עיי"ש בהרחבה. וראה רמב"ם (תפילין מזוזה פ"ז ה"ט) שכתב כעין זה. פג. ראה אונקלוס וינותן. פד. 'מזוזות' כתיב, בלשון יחיד, ללמד שאין צריך לשום על שתי המזוזות, אלא על אחת מהן (רש"י, ובבבא אגרי שפ"ו). פה. רמב"ן. פו. רש"י (עפ"י יומא יא.). פז. בכור שור. פח. דברים (יא יב-כא). ומוסב על האמור קודם לכן (פסוק יא) כי ארץ ישראל למטר השמים תשעה מי, ועתה בא הכתוב לומר שאין זה אלא אם שמוע תשמע וכו', אז נתתי מטר ארצכם וכו'. רש"י. פט. אונקלוס. המילים 'שמוע תשמעו' נכפלו לדרשה, שאם תשמעו בישן לחזור על תלמודכם ששמעתם, אז תשמעו ותתחכמו בחדש להבין בו דברים חדשים מתוך הישנים (רש"י עפ"י סוכה טו. ראה רש"י שם). צ. שהיו בעיניכם חדשים כאילו היום נצטרותם עליהם. רש"י (וראה ספרי טו).

שאתה עומד ויושב ושוכב ומהלך. עד. הרמב"ם (סוה"ט עשה יא) מנה מצוה זו במנין המצוות. אודות טעם המצוה, ראה ביאור לפסוק הבא בשם החינוך. עה. רלב"ג. עו. ראה מנחות (פז-לז) מהיכן נלמד זה. וכתב בכור שור, 'ובמקום אחר (שמות יג טז) הוא אומר 'על ידכה' בה"א, לומר שעל יד כחה תקשרם, לפי שיד הימין מושיטין בכל מקום, והן עסקניות, אין ראוי לתת התפילין עליה'. עז. לשון הרמב"ם (תפילין פ"ד ה"ב) ע"פ הגמ' (מנחות לז). עז. אונקלוס. ופירש רש"י (עפ"י סנהדרין ד: תנחומא בא יז) שנקראים כן על שם מנין פרשיותיהם, שכן 'טט' בכתפי - שתיים, 'פת' באפריקי - שתיים. ורס"ג פירש טוטפת 'אות גלוי', וכעין זה פירש בכור שור שהוא ענין הבטה והסתכלות, עיי"ש. עט. תרגום ינותן. וכן פירשו במסכת מנחות (לז): 'בין עיניך זו קדקדך, היכא, אמרי דבי רבי ינאי' מקום שמוחו של תינוק רופס. ע"כ. ושם (לז) נתבאר מדוע אין לפרש בין עיניך כפשוטו. פ. רש"י. פא. בכור שור. פב. מצוה זו נמנית במנין המצוות הרמב"ם (סוה"ט עשה טו). בטעם מצוה זו ומצות תפילין כתב החינוך (מצוה תבא), שהאדם בהיותו בעל חומר ימשך בהכרח אחר התאוות, אם לא שהנפש תמנענו לפי כחה מן החטא. ולפי